

Meneer Frits en andere verhalen uit de vijftiger jaren

Margo Minco

bron

Marga Minco, *Meneer Frits en andere verhalen uit de vijftiger jaren*. Bert Bakker, Den Haag 1974.

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/minc001mene01_01/colofon.htm

© 2003 dbnl / Marga Minco / Rudo Hartman

Voor mijn dochters Bettie en Jessica

Meneer Frits

De donkergrijze PTT-wagen stopte voor het hek en er stapten twee mannen uit met gereedschapstassen. Ze liepen naar juffrouw Plogge toe, die bezig was het tegelpad te vegen.

‘We komen de telefoon aanleggen,’ zei de voorste man.

‘Daar is me niets van bekend,’ zei juffrouw Plogge. ‘Weet u zeker dat u hier moet zijn?’

De andere man keek op een formulier dat hij uit zijn borstzak had gehaald. ‘Dat kan niet missen, dame.’

Juffrouw Plogge klopte bij meneer Frits aan. ‘Hebt u soms telefoon aangevraagd?’ vroeg ze.

‘Nee,’ zei hij, wat verstoord opkijkend van zijn boek, ‘ik kan 't me niet herinneren. Maar ze mogen dat ding gerust neerzetten. Het is altijd makkelijk.’

De telefoon werd op een metalen console tegen de gangmuur geplaatst, naast het gaskastje. Juffrouw Plogge liep er met een boog omheen. Ze moest niets van die nieuwigheid in huis hebben. Ze durfde het toestel zelfs niet aan te raken en was doodsbenauwd dat

er werkelijk gebeld zou worden. In de keuken zat ze aldoor gespannen te luisteren, de deur op een kier. Eén keer was ze hevig geschrokken. Ze hoorde plotseling de stem van meneer Frits door de gang schallen. ‘Wat wilt u?’ vroeg ze, terwijl ze op een holletje naar hem toe liep. Maar hij stond voor dat toestel te praten en gebaarde dat ze weg moest gaan. Later kwam hij de keuken in.

‘Nou,’ zei hij handenwrijvend, ‘dat gaat excellent. Je draait gewoon een nummer en je spreekt. Ik kan nu met de hele wereld in verbinding treden. Wil ik mij tot iemand in Groningen richten, dan doe ik dat, hè. Zelfs Londen of Parijs kan ik bereiken, al weet ik niet wie ik daar zou moeten bellen. Maar het is te proberen.’ Hij lichtte het deksel van een pan, snoof even en begaf zich weer naar zijn werkkamer.

Meneer Frits was een ietwat in zichzelf gekeerde zestiger, die een buitenhuis ergens in de Achterhoek bewoonde. Sedert jaren hield hij zich bezig met de bestudering van het verkleinwoord in de gelderse dialecten, een arbeid waartoe hij uitsluitend door plichtsgevoel werd gedreven. Hij vond dat hij iets nuttigs moest doen in de maatschappij, maar zijn ware ambitie lag op ander terrein. Al lange tijd was meneer Frits vervuld van een groot projekt, dat achter in zijn tuin werd uit-

gevoerd. Daar groeven twee tuinlieden voor hem een gat, dat een geweldige diepte gekregen zou hebben als ze er niet met de pet naar hadden gegooid. Maar hun gelanterfant ontging meneer Frits. Het was hem altijd weer een intens genoegen over de rand van de kuil omlaag te kijken. Hij kreeg dan een gevoel van macht. Niet alleen deze tuin is van mij, dacht hij, maar ook alle grond daaronder, tot aan Australië toe.

‘Het is allemaal van mij,’ kon hij bewogen mompelen. ‘Hoe dieper het gat wordt, hoe meer diepte ik in eigendom heb. En als we eenmaal de andere kant van de aarde bereikt hebben zeg ik tegen zo'n australische schapenfokker: Goedendag. Hier ben ik. Dit gat is van mij.’

Nu hij telefoon had openden zich weer nieuwe mogelijkheden. Hij stelde zich voor mettertijd ook een telefoonkabel in het gat te laten aanleggen en een toestel mee naar de andere kant te nemen, zodat hij geregeld met juffrouw Plogge in verbinding kon blijven. Ze moest eindelijk eens leren met het apparaat om te gaan.

‘Bel iedereen maar op,’ zei hij gul tegen haar. ‘Vooruit, ga je gang.’ Ze wist niet wie ze bellen moest. ‘Ik heb geen familie, ik heb geen kennissen. En dan nog, wat zou ik moeten zeggen?’

‘Bel de bakker en bestel een brood,’ opperde meneer Frits.

‘Hij is toch al geweest vanmorgen,’ zei ze. ‘We hebben brood genoeg.’

‘De kruidenier! Bel de kruidenier.’

‘Waarom zou ik?’ vroeg ze. ‘De provisiekast zit nog vol.’

Ze wimpelde al zijn suggesties af. Het werd een hele zorg voor hem. Hoe leerde zijn huishoudster vlot telefoneren, zodat straks alles op rolletjes liep? Hij kwam op het idee eens naar het dorp te stappen en van het postkantoor uit zijn huis te bellen. Dan was hij er niet en moest ze de telefoon wel aannemen.

Zonder dat ze het merkte glipte hij op een morgen de deur uit, nadat hij eerst in de gang zijn nummer op een papiertje had geschreven. Het ging allemaal excellent, vond hij, tot hij in de cel stond en de hoorn van de haak nam. Terwijl hij draaide ondervond hij een onaangename spanning. Wie zou hij aan de lijn krijgen? De gedachte dat nu ieder ogenblik zijn eigen stem kon doorkomen benauwde hem. Pas na minutenlang wachten hoorde hij háár stem, heel zwak, alsof ze de hoorn een eind van haar mond hield.

‘Hallo,’ riep hij, ‘hallo. Met wie spreek ik?’

‘Meneer Frits is niet thuis,’ zei ze. Het klonk angstig.

‘Wát zegt u,’ riep hij verbaasd, ‘is meneer Frits niet thuis? Weet u dat zeker?’

‘Natuurlijk weet ik dat zeker,’ antwoordde ze, ditmaal ferm. ‘Meneer Frits is er niet.’

‘Lieve God,’ zei hij, ‘is Frits er niet?’ Hij kreeg het er warm van. Hij was toch altijd thuis? Waar was Frits? ‘Waar is hij?’ riep hij.

‘Hij is weg,’ zei ze.

‘Zo,’ fluisterde hij. Hij wiste het zweet van zijn voorhoofd. Er bekwam hem een gevoel van grote verlatenheid, een gewaarwording heel ver van zichzelf vandaan te zijn en zichzelf nooit meer te zullen vinden. Hij legde langzaam de hoorn op de haak en wandelde het postkantoor uit.

Het stond voor hem vast dat Frits onderweg was naar de andere kant.

Een verhoor

Die dinsdag vond ze bij de post een brief van een haar onbekende heer Hendrikse. Hij verzocht haar vriendelijk of ze - wanneer ze toevallig in de buurt was - eens bij hem langs wilde komen om iets met hem te bespreken. De zaak had kennelijk geen haast, maar uit nieuwsgierigheid besloot ze nog dezelfde morgen naar Den Haag te reizen, waar de heer Hendrikse woonde.

In de trein vroeg ze zich voor de zoveelste keer af wat hij van haar moest. Haar man had gezegd dat het misschien om een erfenis ging. Die mogelijkheid bestond. Dan zouden ze eindelijk eens wat behoorlijke meubels en kleren kunnen kopen en een reis kunnen maken.

De heer Hendrikse bleek domicilie te houden aan een stil plein in het centrum. Voor een rij 19e-eeuwse herenhuizen stonden uitsluitend Amerikaanse sleeën geparkeerd, alsof het een van hogerhand voorgeschreven combinatie betrof. Ze beklom het bordes van een van de huizen en belde aan.

‘Ik kom voor de heer Hendrikse,’ zei ze tegen de bleke jongeman

die haar opendeed. Hij knikte en ging haar voor naar een marmeren trap met een glimmend gepoetste koperen leuning. Achter de deuren die zij op de eerste verdieping passeerden klonk af en toe gegons van stemmen. De jongen liet haar in een vertrek waar een even bleke kollega aan een lessenaar zat te schrijven. Hij keek vluchtig op toen ze tegen hem zei dat ze voor de heer Hendrikse kwam, waarna hij zich weer over zijn papieren boog.

Ze ging aan de ronde tafel zitten, waarop alleen een krant van drie weken terug lag. Het plafond van de kamer was in het midden van glas. Soms bewoog er een schaduw overheen, wat haar het gevoel gaf gadeslagen te worden. Bij de deur hing een bordje *Stilte*, in vier talen.

Na verloop van tijd kwamen er nog een paar mensen binnen, die zwijgend plaatsnamen aan de tafel. 'Ik kan wel iets zeggen - maar wat?' dacht ze, en ze pakte de krant. Toen ze hem uit had vroeg ze aan de jongen achter de lessenaar of het nog lang kon duren.

Hij mompelde iets en haalde zijn schouders op.

'Is meneer Hendrikse er dan nog niet?'

'Jawel,' zei hij. 'Maar hij is met iemand bezig. Als het lang duurt is het mis.'

‘Ik heb niet zoveel tijd meer,’ zei ze na een kwartier. ‘Ik denk dat ik maar naar huis ga.’

‘Dat moet u zelf weten.’

Het gemompel van de jongen hinderde haar, net als het zwijgen van de anderen om de tafel. Daarbij kreeg ze honger, want ze had nauwelijks ontbeten. Maar haar nieuwsgierigheid nam toe. Ze besloot te wachten.

Het was zeker anderhalf uur later toen de jongen haar verzocht met hem mee te gaan. Terwijl ze langs zijn lessenaar liep zag ze dat hij een vel ruitjespapier geheel had volgetekend met kruisjes en rondjes. Hij bracht haar naar een kleine, kale kamer aan het andere eind van de gang, waarin zich twee mannen bevonden, die aan een vierkante, tegen de muur geschoven tafel zaten. Ze nam de stoel die ze haar wezen en had nu de ene man aan haar linkerhand en de andere tegenover haar.

‘Ik heb een brief gekregen van de heer Hendrikse,’ zei ze.

‘Bent u mevrouw Terbeek?’ vroeg de man tegenover haar.

‘Ja,’ zei ze, ‘en wie bent u?’ Ze had koude voeten gekregen. Op het horloge van de man links zag ze dat het tien over drie was.

‘Weet u waarom we u hebben laten komen?’ vroeg hij. Hij sloeg een

map met papieren open.

‘Geen idee,’ zei ze.

‘Wat kunt u ons vertellen over die bankbiljetten?’

‘Bankbiljetten? Ik weet niets van bankbiljetten. Ik ben hier gekomen om iets te bespreken met meneer Hendrikse. Wie van u is meneer Hendrikse?’

‘U moet goed nadenken,’ zei de man tegenover haar nors.

‘Ik hoef nergens over na te denken,’ zei ze. ‘Ik heb niet om dit gesprek gevraagd.’

‘Weet u niets van die bankbiljetten van duizend?’

‘Nee, echt niet.’

‘U liegt,’ zei de man links.

‘Ik liegt niet,’ zei ze. ‘Wat denkt u eigenlijk wel?’

‘U moet niet brutaal worden,’ zei de man tegenover haar.

‘Wie is hier brutaal?’ vroeg ze. ‘U hebt niet eens de beleefdheid om u voor te stellen.’

‘Met praatjes komt u bij ons niet ver.’

‘Hoelang kent u meneer Verstappen?’ vroeg de man links.

‘Ik ken geen meneer Verstappen.’

‘Kom nou. Wilt u beweren dat u John Verstappen niet kent?’ De

man tegenover haar lachte sarkastisch.

Ze haalde haar schouders op. Dit gesprek was belachelijk, maar het intrigeerde haar.

‘Weet uw man van deze zaak af?’

‘Ik weet van geen zaak en mijn man net zo min.’

‘U liegt,’ zei de man links.

‘Kom, mevrouw,’ zei de andere, ‘hoe langer u blijft ontkennen, hoe moeilijker het voor u wordt.’

‘Maar ik weet niet wat u bedoelt!’

‘U kunt beter open kaart spelen.’

‘Nogmaals, ik ken geen John Verstappen,’ zei ze. Toch begon ze bij zichzelf na te gaan of ze niet eens iemand van die naam ontmoet had. Ze kon het zich niet herinneren.

‘Wij hebben u wel door.’

‘In wat voor verhouding stond u tot Verstappen?’

‘Met wie verhandelde u die bankbiljetten?’

‘Weet ik veel,’ riep ze.

‘Ah, u geeft dus toe dat het gebeurd is?’

‘Nee, nee, nee, er is niets gebeurd!’

‘U liegt,’ zei de man links.

Ze sloeg haar handen voor haar gezicht. ‘Wat willen ze van me?’ dacht ze. Er kwamen beelden in haar op van een kruisverhoor dat ze gezien had in een film met Louis Jouvét. De kamer waarin het zich afspeelde leek op deze, en ze was benieuwd of ook de derde man er nog bij zou komen.

Hij kwam. Het was een kleine dikkerd met een lorgnet op en een boek onder zijn arm, die tussen de anderen in ging staan.

‘Zo mevrouw,’ zei hij, ‘van uw verhouding met die meneer Verstappen zal uw man ook wel opkijken als hij ervan hoort.’

‘Dat zou me niet verbazen,’ zei ze.

‘Geen fris zaakje.’

‘Nee,’ zei ze, ‘dat geloof ik graag.’

‘Ik zou maar bekennen als ik u was.’

‘Ik heb niets te bekennen.’

‘U liegt,’ zei de man links.

‘Als u niet wilt bekennen zullen we u moeten insluiten,’ zei de dikkerd. ‘U krijgt van ons volop gelegenheid om uw geheugen te raadplegen.’

‘Wat aardig,’ zei ze. Maar ze voelde dat ze moe werd. Ze had een droge mond, haar maag ging te keer, en ze kreeg steeds meer de

neiging zich af te vragen wat ze toch gedaan kon hebben. Het begon donker te worden. Ze deden de lamp boven de tafel aan, een witgeëmailleerd kapje met een peer die in haar gezicht scheen.

‘We hebben de hele avond nog voor ons,’ zei de man tegenover haar. ‘We krijgen het er wel uit.’

‘Dat zal de naam van uw man ook geen goed doen als deze zaak in de krant komt,’ zei de dikkerd.

‘Geef uw tas eens hier.’ De man links keerde hem op tafel om en met zijn drieën wierpen ze zich op de inhoud. Haar poederdoos, lippenstift, zakagenda, sleuteletui, portefeuille, een pakje tampons, brieven - ze onderzochten alles en lazen iedere letter. Plotseling werden ze vriendelijker. Ze vroegen haar op joviale toon nu maar eens schoon schip te maken. Ze waren ervan overtuigd dat het haar zou opluchten. Als ze alles vertelde zou haar niets meer gebeuren, dat garandeerden ze. Daarna snauwden ze haar weer af en dreigden haar opnieuw met insluiting.

‘U deugt voor geen cent.’

‘U liegt en bedriegt.’

‘Uw man heeft geen idee met wat voor iemand hij getrouwd is.’

‘Hoe dikwijls bent u met Verstappen naar bed geweest?’

‘Waar had hij die duizendjes vandaan?’

Ze moeten ten slotte hebben ingezien dat ze met haar niet verder kwamen. Ze gaf geen antwoord meer. Dat had ze besloten. Het was al avond toen ze haar lieten gaan. Buiten de kamer brandde nergens licht en ze namen niet de moeite het voor haar aan te doen.

Op de tast moest ze haar weg naar de voordeur vinden. Het bleek niet eenvoudig. Ze had het idee veel meer trappen en gangen te volgen dan nodig was. Maar eindelijk stond ze buiten.

In een café in de buurt dronk ze koffie en belde naar huis.

‘Ik ben opgehouden,’ zei ze. ‘Het was geen erfenis.’

‘Jammer,’ zei haar man. ‘Wat was 't dan?’

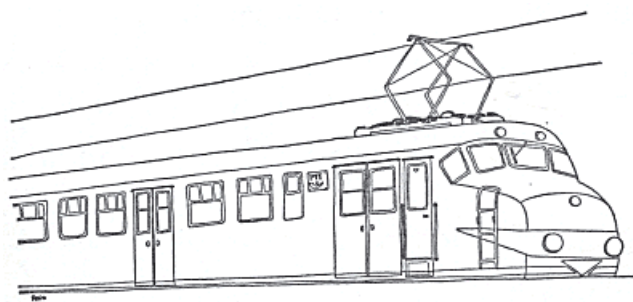
‘Dat vertel ik je straks wel.’

‘Voor ik 't vergeet, er heeft hier de hele dag een man voor je gebeld.’

‘O ja? Wie dan?’

‘Een zekere John Verstappen. Zegt die naam je iets?’

Ze voelde zich een beetje duizelig worden, maar dat kon ook te wijten zijn aan haar lege maag.

Een voetbad

‘Waar komt u voor?’ vroeg de vrouw achter het luikje.

‘Ik wou graag mevrouw spreken,’ zei de man. Hij had een slappe deukhoed op en droeg een koffer, die hij nu op de stoep zette. Tussen zijn gestrekte wijs- en middelvinger hield hij een visitekaartje omhoog. De vrouw nam het aan en keek er op.

‘Komt u maar binnen,’ zei ze. Aarzelend deed ze de deur open. De man pakte zijn koffer en volgde haar naar de zitkamer, een in wanorde verkerend vertrek, bezocht door de grote schoonmaak of de toebereidselen voor een verhuizing. ‘Gaat u even zitten, ik ben nog bezig.’

Ze wees hem een stoel en liep naar een geopende muurkast, waarbij ze voorzichtig over nesten serviesgoed stapte die, samen met een groot aantal dozen, mandjes en papieren zakken, alle doorgangen tussen de meubels versperden. Zuchtend nam ze een koffiekopje op, hield het enkele seconden ter hoogte van een kastplank en zette het weer op de grond. Zo deed ze met alle voorwerpen. Ze koos er een uit de chaos, bekeek het aandachtig, ging er mee naar de kast en

legde het dan op zijn oude plaats terug.

De man was gaan zitten en beschouwde met matte ogen haar achterste. Ze was een kleine, pafferige vrouw in een groene kamerjas met witte en zwarte bloemen. Haar rossige haar had ze slordig opgestoken.

‘Ik ben zo klaar,’ zei ze, zich bukkend naar een vleesschaaltje. Haar kousen zaten gedraaid. Aan haar rechterpantoffel ontbrak de pompon.

‘Ik heb alle tijd, mevrouw,’ zei hij. Hij had zijn koffer naast zich neergezet en hield zijn handen ineengevouwen op zijn knieën.

Na een halfuur was de vrouw nog even ver als toen hij binnenkwam.

‘Weet u wat,’ zei ze, ‘ik kan er straks ook wel mee doorgaan.’ Ze scharrelde tussen twee stapels borden door, verzette een doos en ging tegenover de man aan tafel zitten. ‘Hè, hè,’ hijgde ze, ‘ik ben er moe van.’ Ze streek over haar haren en duwde wat pieken weg.

‘Waar komt u eigenlijk voor?’

‘Ik kom voor ú,’ zei de man. Hij had een zachte, aangename stem.

‘Voor u,’ herhaalde hij. ‘Ik weet dat u moeilijkheden hebt. Nee,’ vervolgde hij haastig, toen hij merkte dat ze er iets tegenin wilde brengen, ‘nee, ontkent u 't maar niet.’

‘Als u die kast bedoelt. Die komt vandaag heus wel klaar.’

‘Ik ken u,’ zei hij, haar opmerking negerend, ‘ik ken u al lang. Ik heb u op straat zien lopen. Ik heb u in Bora's tearoom zien zitten. Ik heb u bezig gezien in uw voortuin. Ik heb de wens gekoesterd u te ontmoeten, met u te praten en u te helpen.’

‘Maar luistert u nou es ...,’ begon de vrouw.

‘Ja, ja,’ zei de man snel, ‘ik weet precies wat u nu wilt zeggen. U hóeft 't niet te zeggen. Ik weet alles. Ach, mevrouw, ik kijk de mensen aan en ik weet alles. Een extra zintuig, denk ik. U hebt moeilijkheden, narigheden, u zit met problemen, mevrouw - voor mij hoeft u dat niet te verbergen.’

De vrouw haalde een zakdoek uit haar zak en drukte die tegen haar ogen.

‘O, meneer,’ snikte ze.

‘Ik zal u bijstaan,’ zei hij warm. ‘Ik zal alles voor u doen wat ik kan. Vertrouwt u maar op mij.’

‘O god, o god, als u alles eens wist.’ De tranen liepen over haar gezicht.

‘Ik weet 't,’ zei hij. ‘Daarom juist. Daarom ben ik gekomen.’

‘Wat raadt u me aan?’

‘Een voetbad.’

‘Wát?’ Van verbazing hield ze op met huilen.

‘Een voetbad,’ zei hij gedecideerd. ‘U hebt een voetbad nodig.’

‘Ik heb helemaal geen pijnlijke voeten.’

‘U wilt 't niet toegeven, mevrouw. Maar ik zie het aan uw ogen. U moet beginnen met een voetbad.’

‘Hoe komt u erbij? Ik zei 't toch al: ik heb nooit last van mijn voeten. Ik heb geen eelt, ik heb geen likdoorns, ik ga één keer in de twee maanden naar de pedicure.’

‘Haalt u even een teiltje water voor me,’ gebod hij.

‘Ik wil geen voetbad,’ riep ze, ‘ik wil 't niet.’

‘Kom, mevrouw, laat u alles nu eens aan mij over. U zult er bepaald geen spijt van hebben. Als u wilt dat ik u help, moet u werkelijk beginnen met een voetbad, hoe vreemd u dat misschien ook vindt.’

‘Ik voel er zo weinig voor,’ mokte ze.

‘Toe,’ zei hij, ‘haalt u die teil nu maar.’ Hij gaf haar een tikje op haar hand, waarna hij de zijne snel terugtrok.

Ze zuchtte zwaar en stond op. Terwijl ze naar de deur liep struikelde ze over een mand met breispullen.

‘Zwakte in de hielen!’ riep hij triomfantelijk.

‘Ach, die rotkast ook,’ zei ze moe.

Toen ze met de teil kwam aandragen zat hij in een notitieboekje te schrijven.

‘Hoe oud bent u?’ vroeg hij, zonder op te kijken.

‘Achtenveertig,’ zei ze.

‘En uw man?’

‘Tweeënvijftig.’

‘Wat doet u man?’

‘Hij is gemeenteambtenaar.’

‘Hebt u kinderen?’

‘Nee.’

‘Huisdieren?’

‘Ook niet.’ Ze zette de teil op de grond.

‘Juist,’ zei hij. Hij klapte het boekje dicht. ‘Dat komt allemaal best voor elkaar.

U steekt uw voeten in het water en de rest volgt vanzelf.’

‘Maar 't is koud,’ zei ze.

‘Zeer goed,’ riep hij. ‘Koud water is uitmuntend. In koud water funktioneert alles veel beter.’

De vrouw trok haar kousen uit en dipte een grote teen in het water.

‘t Is koud,’ zei ze nog eens.

‘Toe maar.’ Om haar aan te moedigen gaf hij haar voet een zetje, waardoor deze op de bodem van de teil terecht kwam. De andere liet hij op dezelfde manier volgen. ‘En nu moet u goed opletten. Ik zal u thans de heilzame werking laten voelen van dit poeder.’

Hij had een papieren zak uit zijn koffer gehaald, hield hem omhoog en gooide de inhoud in de teil. Het was een helderwit poeder. Het kroop tussen de tenen van de vrouw, het dwarrelde op haar benen, stooft over het serviesgoed en over de zwarte puntschoenen van de man. ‘U wordt een ander mens,’ riep hij blij, ‘ik zie het al,’ en geestdriftig schudde hij een tweede zak leeg. Weldra staken de voeten van de vrouw in een dikke brij.

‘Hier moet u nu een halfuurtje in blijven zitten,’ zei de bezoeker.

‘Ontspan u volledig en u zult verrast zijn over het resultaat.’ Hij sloot de koffer en zette zijn hoed op. ‘Als u het niet erg vindt ga ik nu even in de buurt een doosje sigaren halen. Ik ben zo terug. In die tussentijd kunt u rustig genieten van uw bad.’

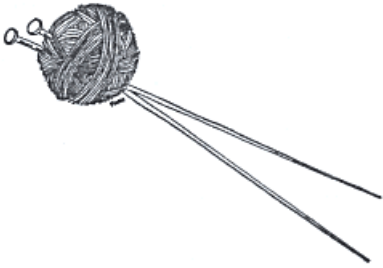
De vrouw rilde toen de man de kamer had verlaten. Het genot dat

het voetbad haar diende te bezorgen liet op zich wachten. Wel kreeg ze na een minuut of vijf een gevoel of haar voeten verstijfden. Want de dikke brij werd steeds dikker en op het moment dat ze dacht ‘ik stap er maar uit,’ mocht het haar al niet meer lukken.

Haar voeten zaten vast in een keiharde gipsmassa.

De man had glimlachend de deur achter zich dichtgetrokken. Kalm wandelde hij weg met zijn koffer. Een paar straten verder drukte hij op de bel van een keurige woning.

‘Kan ik mevrouw een ogenblik spreken?’ vroeg hij.

Vlinders vangen op Skyros

Hij had niet gedacht dat het zo'n uitwerking zou hebben. Het was ook allerminst zijn bedoeling geweest. Als hij het van tevoren geweten had, zou dat zinnetje hem niet ontsnapt zijn. Hij had het zomaar laten vallen, om ook eens een keer wat te zeggen. En nou zat hij daar.

Op de bewuste avond was hij zijn stamcafé binnengelopen en had, net als altijd, een plaats achterin gezocht, aan zo'n bijschuiftafeltje voor één persoon. Van daaruit kon hij hun gedoe gadeslaan en hun gesprekken beluisteren zonder er aan te hoeven deelnemen. God, wat hadden ze 't weer druk. Wat hadden ze weer gezwijnd en gebietst en gelift. In één ruk naar Parijs. Binnen anderhalve dag in Rome. Meteen door naar Vence. Het existentialisme kenden ze van achteren naar voren. Het leek of ze allemaal persoonlijk bevriend waren met Sartre en Simone de Beauvoir. Of ze van Saint-Germain-des-Prés iedere straatsteen kenden en hun vaste tafel hadden in Les Deux Magots. Twee geheel in het zwart geklede meisjes met Gréco-kapsels deden uitvoerig verslag van hun avonturen in het Quartier Latin. Het was

kelder in kelder uit geweest. Een jonge dichter vertelde dat hij in Rome in een duur hotel had gelogeerd op kosten van zijn mecenas. Een paar schilders hadden een maand aan de Rivièra gezeten, waar ze niet alleen prima hadden kunnen werken, maar ook nog bevriend waren geraakt met een Amerikaanse kunstverzamelaar, op wiens jacht ze geregeld tochten maakten over de Middellandse Zee.

Hij snapte niet hoe ze het allemaal voor elkaar kregen. Hij ging nooit op reis en ontmoette nooit iemand die tegen hem zei: ‘Ga jij nou eens een tijdje naar het zuiden. Ik zie dat je het nodig hebt. Over geld hoeft je niet in te zitten. Dat maak ik wel in orde.’

Hij wist dat hij niet voor het geluk geboren was. Als kind had hij dat al ondervonden. Er ging toen al veel zijn neus voorbij. Een vroeg-oud jongetje was hij, dat nooit met andere kinderen speelde. Het liefst dwaalde hij op zijn eentje door de smalle straten van de volkswijk waar hij woonde. Als er opstootjes waren ging hij er zo dicht mogelijk bij staan en kreeg dan vaak de klappen die niet voor hem bestemd waren. Kwam de man van Blanka's Bleekpoeder bij hen in de straat vlaggetjes uitdelen dan greep hij er altijd naast, zoals hij ook meestal te laat was wanneer de olieman de laatste exemplaren van De Automaat weggaf. Een enkele keer zag hij kans een

krantje te bemachtigen dat iemand had weggegooid omdat het te veel naar petroleum stonk. Hij streek het dan zorgvuldig glad en las de strip van Pijpje Drop, die altijd eindigde met de tussen haakjes geplaatste mededeling: 'Hoe het Pijpje Drop vergaat, lees je in de volgende Automaat.' Bij het vrouwtje van het weitebrood had hij evenmin geluk. Hij wist precies op welke dag ze in de buurt kwam. Eerder nog dan de anderen stond hij haar op te wachten. Maar hij slaagde er nooit in een broodje te pakken te krijgen. 'Ze zijn voedzaam en gezond,' riep het vrouwtje terwijl ze de kleine ronde moppen uitdeelde. De kinderen zetten er hun tanden in en hij kon horen hoe knapperig ze waren.

Ook later ondervond hij dat het hem niet meezat. Het waren altijd anderen die de opdrachten kregen, over wie geschreven werd en die er op uit werden gestuurd om in het buitenland te werken.

Die avond in het café zat hij er over na te denken. Waarom viel hij overal buiten? Waar lag het aan? Wat was er met hem? Hij bestelde een borrel en nog een borrel - wat hij anders nooit deed, het werd altijd een kleintje pils - en toen iemand hem op zijn schouder klopte en vroeg wat zijn plannen waren, was het of er iets in hem veranderde.

‘Ik?’ zei hij. ‘Ik ga 'n tijdje naar Griekenland.’

Daar keken ze van op. ‘Naar Griekenland?’ riep een van de Grécomeisjes. ‘Wat geweldig.’ Ze kwamen naar zijn tafeltje en drongen om hem heen. ‘Dat had je ons wel eens eerder kunnen vertellen.’

‘Och,’ zei hij, ‘het is toch niks bijzonders?’

‘Niks bijzonders? Ik teken ervoor, maar ik kan me zo'n reis niet permitteren.’ Het was een kollega die hem niet au sérieux nam, tenminste dat was tot nu toe zijn indruk geweest. ‘Wanneer ga je?’

‘Volgende week.’

‘Ga je daar werken?’ vroeg een ander.

‘Werken? Welnee, zeg. Wat denk je? Ik moet hoognodig 'n keertje relaxen. Ik ga iets heel anders doen.’

‘Wat dan?’

Hij keek de kring rond en ineens schoot het eruit.

‘Ik ga vlinders vangen op Skyros,’ zei hij. ‘Ik heb gehoord dat daar zeer zeldzame exemplaren voorkomen.’

‘Skyros?’ vroegen ze. ‘Waar ligt dat?’

‘In de Egeïsche Zee. Het is een van de Noordelijke Sporaden, wist je dat niet?’ Wat ze ook niet wisten was dat hij de gewoonte had atlassen te bestuderen. Op papier had hij al zoveel gereisd. Dat

kwam hem nu van pas.

Ze goten hem vol drank en brachten hem diep in de nacht met zijn allen thuis.

Van die dag af verschenen ze geregeld op zijn atelier, bekeken zijn werk en bleven plakken. Mensen die hij nauwelijks kende nodigden hem uit voor etentjes en feesten. Hij, die jaren op zichzelf had geleefd, zat nu geen uur meer alleen. Ze bezorgden hem twee standaardwerken over de vlinderrassen van Zuid-Oost Europa, kaarten en reisgidsen van de griekse archipel; kunstverzamelaars kwamen werk van hem kopen; journalisten interviewden hem over zijn plannen [‘Bekend schilder ontpopt zich als vlinderkenner’]; belangrijke instellingen gaven hem opdrachten. Hij kreeg zoveel te doen dat hij zijn reis voortdurend moest uitstellen. Dat begrepen zijn vrienden best en ze brachten een pick-up voor hem mee en organiseerden dansavondjes bij hem, zodat hij zijn zinnen wat kon verzetten. Toen hij na een dag werken aan een muurschildering in het nieuwe gemeenteziekenhuis thuis kwam, zag hij dat er telefoon was aangelegd. ‘Nu kunnen we je tenminste bereiken als we je nodig hebben,’ zei de vriend die er opdracht voor gegeven had.

Hij begon terug te verlangen naar de tijd dat hij alleen was geweest,

achteraf zat in het café en maar net een kleintje pils kon kopen. De hele reis naar Skyros hadden ze al voor hem uitgestippeld. Ze kwamen met trommels aandragen waarin hij zijn vlinders moest bewaren, met chemische middelen om zijn vangsten te conserveren, met pincetten, prepareernaalden en vergrootglazen. Vlindernetten van allerlei vorm en formaat stonden al in hoezen gereed.

Op een ochtend kwamen ze heel vroeg bij hem en pakten zijn koffers. In bed gezeten keek hij toe hoe ze alles voor hem in orde maakten.

‘Moet dat nu echt?’ vroeg hij.

‘Hij droomt,’ zeiden ze en ze gingen door met pakken, haalden zijn sokken en overhemden uit de kast, zijn ondergoed en zijn scheergerei. Ze vergaten niets.

Hij schoof nog even onder de dekens en deed zijn ogen dicht. Hij wilde dat hij zo nog dagen kon blijven liggen.

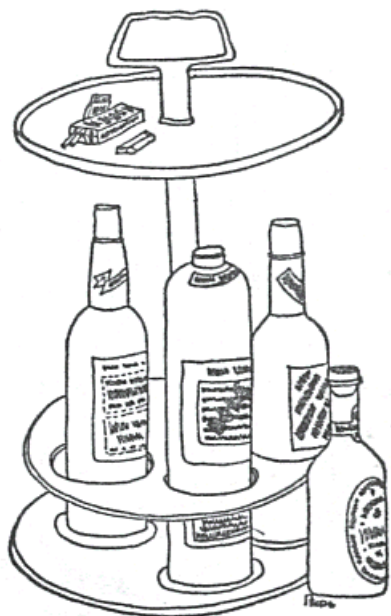
Maar ze duwden een natte spons in zijn gezicht en trokken hem uit bed.

‘Aankleden,’ riepen ze, ‘en stevig ontbijten, want je hebt nog wat voor de boeg.’ Ze bestelden een taxi en brachten hem naar het station. Ze zochten een coupé voor hem uit, legden zijn bagage in het net, stopten hem de reisbiljetten in zijn hand en verlieten hem

pas toen de trein zich in beweging zette.

Hij leunde achterover en stak even zijn hand op. ‘Lieve God,’ dacht hij, ‘waar ga ik naar toe? Wat ga ik doen?’

Met ontzetting beseftte hij dat hij vlinders ging vangen op Skyros.

De man die zijn vrouw liet schrikken

Ze zei er nooit iets van. Met geen woord roerde ze het aan. Had ze maar eens één keer laten blijken dat het haar ergerde of dat ze er niet tegen kon. Misschien zou hij er dan niet mee door zijn gegaan.

Schaaver, een grote, zwaargebouwde veertiger met een vriendelijk gezicht en lichtblauwe kinderogen, had de gebogen houding en de traagheid van iemand die al bij voorbaat moe is van eigen en andermans bezigheden. Hij was jong getrouwd met Else, een koele, evenwichtige vrouw, van wie iets kalmerends uitging. Hun huwelijk bleef kinderloos. In de eerste jaren wilden ze geen kinderen, maar toen ze er over begonnen te denken, gaf de dokter hun geen hoop. Else bleek onvruchtbaar.

Op een dag kwam Schaaver thuis en trof zijn vrouw niet zoals gewoonlijk in de zitkamer aan. ‘Hé, waar is ze?’ vroeg hij zich af. In die éne seconde van verbazing handelde hij. Hij liep naar de muurkast en liet zich tussen de kleren op de grond zakken. Eigenlijk had hij er meteen weer uit willen gaan, maar op dat ogenblik kwam

Else binnen.

‘Laat ik nu nog maar even blijven zitten,’ dacht hij. Hij vond het wel grappig zijn vrouw door het sleutelgat te bespieden. Het bood hem de kans haar van een heel andere kant te leren kennen. Mensen die alleen in een vertrek zijn gedragen zich dikwijls zeer wonderlijk. Ze gaan soms op één been staan, maken danspasjes of steken hun tong uit. Maar Else deed niets bijzonders. Zij dekte de tafel precies zoals ze gedaan zou hebben als hij zichtbaar was geweest. Dat stelde hem teleur.

Al gauw begon het hem in de kast te vervelen, en door de gebukte houding die hij gedwongen was aan te nemen kreeg hij het benauwd. Maar zonder meer de kamer instappen leek hem gênant. De enige oplossing was haar aan het schrikken te maken. Daarmee zou zijn aanwezigheid in de kast verklaard zijn. Terwijl zij met haar rug naar hem toestond, wierp hij de kastdeur open en sprong naar buiten met het geloei van een jongen die de brandweer nadoet.

‘O, ben jij 't?’ zei ze. Ze had zich even omgedraaid en ging gewoon door met tafeldekken. Dat vond hij vreemd. ‘Mijn vrouw schrikt niet,’ dacht hij. ‘Hoe is 't mogelijk.’ De volgende keer zou hij het anders aanpakken.

Hij zat op een avond te lezen bij de haard. Zijn vrouw was aan tafel bezig met verstelwerk. De enige geluiden die tot de kamer doordrongen waren afkomstig van de radio van de burens en van de tram die om het kwartier door de bocht schuurde. Hij keek naar de rug van zijn vrouw. Ze zat kaarsrecht. Alleen haar handen bewogen.

Zacht sloot hij het boek. Hij legde het op het rooktafeltje, liet zich behoedzaam van zijn stoel glijden en kroop op handen en voeten naar die van Else. Het kostte hem vrij veel inspanning zich te verplaatsen zonder geluid te maken. Eenmaal vlak achter haar gekomen bleef hij nog even half opgericht zitten, met ingehouden adem.

‘Woef,’ riep hij plotseling, als een waakse hond die iemand aan de deur hoort, ‘woef-woef!’

‘Wat zei je?’ vroeg zijn vrouw. Ze tuurde scherp naar het oog van haar naald, om er daarna feilloos een nieuwe draad door te steken.

Schaaver kwam moeizaam overeind en zette zich weer bij de haard. Na deze ervaring probeerde hij van alles om Else aan het schrikken te maken. Midden in de nacht liet hij zich met een akelige schreeuw uit bed rollen. Hij stond met een laken om aan het voeteneind en ritste met een sleutel over haar tenen. Hij zette een afgrij-

selijk masker op en belde aan. Niets hielp. Ze schrok niet en ze vroeg hem nooit waarom hij die dingen deed. Het was of ze niet kón schrikken. Daarom zette hij zijn pogingen voort.

Zijn zwaarlijvigheid weerhield hem er niet van geregeld in de krappe muurkast te kruipen. Hij maakte er geluiden, krabde met zijn nagels aan de binnenkant van de deur of gooide door de kier lepels en vorken in de richting van zijn vrouw. Op een dag dat ze niet thuis was boorde hij in de gangmuur een gaatje, waar hij met een blaasbalg luchtstoten doorheen joeg als ze er in het donker langsliep.

Ze bleef onverstoorbaar, alsof ze doof, blind en ongevoelig was. Het deed zijn bezorgdheid toenemen. 'Dat kan toch niet normaal zijn,' dacht hij. Zelfs die keer dat hij haar uit de keuken hoorde komen en voor de deur op de grond was gaan liggen met een scheefgezakte mond, de armen gespreid, roerloos zoals alleen een dode liggen kan, zelfs toen had ze niets laten merken. Met het theeblad in haar handen stapte ze rustig over hem heen. Sindsdien stond het voor hem vast dat er met Else iets niet in orde was. 'Ze moet naar een zenuwarts,' besloot hij. Hij had er alles aan gedaan wat hij kon.

Op een middag aan tafel bracht hij terloops het gesprek op verborgen kwalen, waarmee de mensen maar rond blijven lopen ter-

wijl ze makkelijk genezen kunnen worden. ‘Die dokter Termeulen bijvoorbeeld,’ zei hij, ‘dat moet een uiterst kundige man zijn. Die komt er wel achter.’

‘O ja?’ zei ze.

‘Ja,’ zei hij. ‘Ik heb hem al door zoveel kennissen horen roemen. Als ik iets had zat ik morgen bij hem in de wachtkamer.’ Geestdriftig vertelde hij over de frappante resultaten die dokter Termeulen bereikt had. Hij vergat er zijn soep door.

‘Laat niet koud worden,’ zei ze zacht.

Haastig wilde hij aan zijn soep beginnen. Het kwam er niet van. Hij liet zijn servet vallen en moest diep bukken om het van onder de tafel op te rapen. In zijn onhandigheid raakte hij daarbij even het been van zijn vrouw. Hij beseftte het niet eens. Het was niet meer dan een aaitje.

Maar ze begon te gillen. Ze begon zo verschrikkelijk te gillen dat de burens kwamen toelopen. Ze kon niet meer ophouden. Ze gilte nog toen ze haar wegbrachten, terwijl hij vastgenageld op zijn stoel bleef zitten, het servet in zijn hand.

‘We zaten gewoon soep te eten,’ verklaarde hij later tegen de dokter van de kliniek.

Rose schuimpjes

‘Mag ik een ons schuimpjes?’ vroeg hij.

‘Hebt u een vergunning?’ vroeg het meisje achter de toonbank.

‘Nee,’ zei hij.

‘Dan gaat 't niet, dat weet u.’

‘Wilt u ze mij niet zó verkopen?’ Hij bracht zijn gezicht iets dichterbij het hare.

‘Ik kijk wel uit. Mij te riskant. Mag 't niet iets anders wezen? Ik heb verse boterbiesjes, kletsoppen, kano's, spritsen, macarons...’

‘Het klinkt heel smakelijk allemaal, maar ik kom voor schuimpjes.’

‘Meneer, ik mag 't niet doen.’ Ze keek over zijn schouder alsof ze de volgende klant wilde helpen. Maar er was verder niemand in de winkel.

Hij bleef staan en boog zich nog wat meer naar haar toe. ‘Wilt u voor deze keer niet eens over uw hart strijken?’

‘Ik heb alleen rose schuimpjes,’ zei ze.

‘Dat komt goed uit. Die wou ik net hebben.’ Hij zette zijn tas voor haar neer, deed hem open en liet haar een koffieblik zien, waarvan

hij het deksel afnam. ‘Als u ze hier in doet, kraait er geen haan naar.’

‘Vooruit dan maar.’ Het meisje zuchtte. ‘Voor deze ene keer wil ik ze u wel klandestien verkopen. Maar zegt u in godsnaam nooit tegen iemand dat u ze van mij hebt.’ Ze bukte zich achter de toonbank, zodat hij alleen nog haar rug zag met de gekruiste witte schortbanden.

Hij hoorde haar in een trommel scharrelen en hield zijn tas alvast zo ver mogelijk open. Toen ze weer recht stond, deed ze snel het zakje in het blik.

‘Dat is dan tweevijftig,’ zei ze.

‘Pardon?’ Hij schrok. ‘Kost een ons schuimpjes tweevijftig?’

‘Wat wilt u? Zonder vergunning. Denkt u eens aan het risico dat ik loop.’

Hij knikte. ‘Het is goed,’ zei hij, legde een biljet van een rijksdaalder voor haar neer en verliet de winkel.

Toen hij de tramhalte aan de overkant van de straat had bereikt zag hij een agent langzaam op zich af komen. Gelukkig schoof op dat moment net een lijn 14 langs de vluchtheuvel. Hij holde er naar toe en wist in het gedrang met moeite een plaats te vinden op het

achterbalkon. Aan de hand waarmee hij de lus vasthield hing ook zijn tas. Een vrouw vroeg of hij er soms eieren in had zitten, maar hij deed of hij haar niet hoorde. Hij neuriede wat en keek naar buiten. Bij de volgende halte stapte een controleur in. Dat beviel hem niet. ‘Nu moeten we onze tassen openmaken,’ dacht hij en terwijl de tram optrok sprong hij er af en holde een zijstraat in, waar hij bedaard verder liep nadat hij had vastgesteld dat niemand hem volgde. Even overwoog hij of hij een taxi naar Francien zou nemen, maar hij zag er van af. De schuimpjes waren al duur genoeg geweest.

Bij het passeren van een banketbakkerswinkel viel zijn oog op een aanplakbiljet dat tegen de etalageruit hing. VERBOD VAN SCHUIMPJES stond er met vette letters op. Hoewel hij de verordening kende, had hij de tekst nog niet gelezen. Hij nam er nu op zijn gemak kennis van. Het was de burgerij ten strengste verboden schuimpjes te kopen of te consumeren. Op overtreding van het verbod stonden zware straffen. In zeer speciale gevallen kon vergunning worden verleend voor de aankoop van 1 ons witte of bruine schuimpjes, in geen geval rose.

Hij glimlachte, drukte de tas vaster onder zijn arm en wandelde

door. Maar na een paar meter werd hij aangeropen. Hij keek om en zag een man uit de banketbakkerswinkel komen die naar hem wenkte. Om de platte pet van de man zat een rose band.

‘Meneer, mag ik uw identiteitsbewijs even zien?’ vroeg hij.

‘Waarom wilt u dat zien?’

‘Ik ben controleur op de naleving van het schuimverbod.’ Hij wees op zijn insigne, een rose rozet met een lichtbruin randje.

‘Alstublieft.’ Een geluk dat hij zijn papieren bij zich had.

‘Dank u,’ zei de controleur. ‘Wat zit er in uw tas?’

‘O, een blik koffie.’

‘Mag ik zo vrij zijn dat te verifiëren?’

‘Gaat uw gang.’ Hij maakte zijn tas open.

De controleur bekeek het blik en knikte. ‘In orde. Loopt u maar door.’

‘Graag.’ Hij wilde er net de pas in zetten toen de man hem aan zijn jasje trok.

‘Wacht u nog een ogenblik.’

‘Ik dacht dat 't in orde was.’

‘Het is in orde. Ik wil alleen weten waar u naar toe gaat.’

‘Naar een kennis.’

‘In welke wijk woont die?’

‘In wijk D.’

‘Goed dat ik het vraag. Dat is de wijk waar de meeste overtredingen geconstateerd zijn.’

‘O ja?’

‘Ja. U denkt er wel aan, hè? De straffen zijn niet mals.’

‘Dat weet ik, zei hij. ‘Ik zal er aan denken.’ Hij knikte de controleur vriendelijk toe en haastte zich de straat uit.

‘Het is wéér gelukt!’ riep hij zodra hij bij Francien was. Hij liep achter haar aan naar binnen en zette zijn tas op een stoel.

‘Wat heerlijk,’ zei ze. ‘Waar ben je nu geweest?’

‘In een heel andere buurt.’ Hij gaf haar het zakje.

‘Toch wel rose?’ vroeg ze voor ze het openmaakte.

‘Kijk maar.’

‘O, prachtig!’ riep ze. Voorzichtig schudde ze het zakje leeg in een hoge kartonnen doos die op tafel stond. ‘Hij is al haast vol. Hoe vind je dat?’

‘Mooi,’ zei hij. ‘Ik was wel bijna de klos, want ik werd aangehouden door een controleur. Hij wou zien wat ik in mijn tas had. Dat

koffieblok was een goed idee van je.'

'Jij zult nooit last krijgen, lieverd. Ik vind er altijd wel iets op.' Francien maakte een dansje om de tafel en liet zich languit op de divan vallen. Hij keek naar haar spartelende benen, knielde bij haar neer en streekte haar.

'Je hebt er nu zeker genoeg?' zei hij zacht.

'Welnee,' riep ze, met haar armen om zijn hals, 'nog lang niet. Je zult echt nog een paar keer voor me moeten gaan. Dat wil je toch wel voor me doen?'

'Nou ja,' zei hij, 'als het moet.'

Ze tuitte haar lippen en begon hem te kussen. Op dat moment werd er gebeld. Ze sprong van de divan, trok haar rok recht en schoof de doos onder het buffet. 'Voor alle zekerheid,' zei ze. 'Maar het zal Johan zijn. Die wist ook nog aan rose schuimpjes te komen, de schat.'

Het was de controleur. Dezelfde die hem had aangehouden. Hij moest hem gevolgd zijn en stapte nu de kamer binnen met een bevel tot huiszoeking. Het kostte hem weinig moeite om de doos te vinden.

'Dat koffieblok was een aardige vondst,' zei hij. 'Maar door die trucs

laten wij ons niet om de tuin leiden. U bent gearresteerd, meneer. Gaat u met mij mee?’

‘Zoals u wilt.’ Hij trok zijn jas aan en pakte zijn tas. ‘Hou je goed,’ zei hij tegen Francien, die huilend met hem meeliep naar de voordeur.

Ze bleef op de stoep staan tot de wachtende auto wegreed. Hij zwaaide naar haar. De doos met schuimpjes stond naast hem op de achterbank. Hij had zin om er een greep in te doen. De controleur sprak door de mobilfoon met het hoofdburo en meldde zijn laatste vangst. Iemand antwoordde en het klonk of hij daarbij zijn neus dichthield. Het herinnerde hem aan zijn jeugd, hoe hij als jongen zijn neus toekneep wanneer hij levertraan moest slikken.

Ze reden door de binnenstad, waar het opvallend druk was en onrustig. Overal zag hij samenscholingen en in veel straten liepen de mensen midden op de rijweg. De chauffeur had steeds meer moeite om door de drommen heen te komen en stuitte ten slotte op een menigte die niet wilde wijken.

De controleur boog zich uit het raampje. ‘Hé, gaan jullie eens opzij!’ riep hij.

Zijn sommatie werd met gejoel ontvangen. Men rende op de auto af, rukte de portieren open, sleurde de chauffeur en de controleur eruit en maakte zich meester van de doos. Op hem lette niemand.

Hij stapte nu ook maar uit en onmiddellijk vlogen de schuimpjes hem om de oren. ‘Die zijn van Francien,’ riep hij. Ze verstonden hem niet. Iedereen graaide, gooide, raapte en gooide opnieuw. Van alle kanten kwamen ze aandragen met dozen vol schuimpjes. Ramen gingen open en hele ladingen van het luchtige spul werden naar buiten gesmeten. Het dwarrelde omlaag als een sneeuwbus van rose vlokken.

‘Ik moet naar Francien,’ dacht hij. ‘Ik moet haar inlichten. Alles is veranderd.’ Hij probeerde uit het gedrang te komen, maar het lukte hem niet. Ingeklemd tussen een zingende en hossende massa voelde hij het overal onder zijn voeten kraken. De handvol schuimpjes die hij geraapt had wierp hij met een zwaai van zich af. Een ervan kwam terecht op de hoed van een vrouw. Een witte vilthoed. Het bleef op de rand liggen als een garnering die daar hoorde.

De troeven van Gejus

‘Er is er net een niet goed geworden,’ fluisterde mevrouw Boulogne, nadat ze me met een vinger op de lippen in de marmeren vestibule had ontvangen. Terwijl ik haar grachtenhuis naderde had ik vier oude mannen onder de kroonluchter in de voorkamer zien zitten, verdiept in hun kaartspel. Haar mededeling moest op een van het viertal slaan.

Op mijn tenen volgde ik haar naar de salon aan de achterzijde, waar meneer Boulogne zich juist een borrel inschonk. ‘Jullie ook?’ vroeg hij, en zonder ons antwoord af te wachten vulde hij twee lampeglazen met jenever.

Achter de suitedeuren klonk een benauwd hoesten, wat meneer Boulogne niet verhinderde mij uitvoerig het verloop te schetsen van een antiekveiling in Londen, waar hij kans had gezien zijn kollektie chinees porselein met enkele zeldzame stukken aan te vullen. Hij was midden in een plastische beschrijving van het bieden toen de tussendeur openging. De bejaarde neef van de Boulognes verscheen op de drempel en stamelde:

‘Een dokter. Er moet een dokter komen.’

‘Is het dan zo erg?’ vroeg mevrouw Boulogne.

‘Hij zegt dat 't met hem gedaan is. Hij heeft 't vreselijk benauwd. We hebben zijn jasje uitgetrokken en hem voor het open raam op twee stoelen gelegd.’

‘Bel dan maar gauw,’ zei ze.

De neef liep naar de gang. Het gehoest in de voorkamer werd geleidelijk minder en ging over in een zacht reutelen. Meneer Boulogne zette op gedempte toon zijn verhaal voort, maar door de komst van de dokter moest hij mij opnieuw de climax onthouden. Wij luisterden naar heen en weer geloop en geagiteerd praten in het andere vertrek, waar plotseling een stilte viel die het hele huis scheen te bevangen. Ook wij bleven onbeweeglijk zitten. Na enkele ogenblikken ging langzaam de deur open.

‘Het is gebeurd,’ zei de neef. Hij verdween en kwam een minuut later weer binnen.

‘De dokter moet zijn naam hebben, maar we weten geen van allen hoe hij heet.’

‘Hoe kan dat nou?’ vroeg mevrouw Boulogne. ‘Jullie kaarten al een jaar of tien iedere zondag met elkaar.’

‘Ja,’ zei de neef, ‘maar we hebben hem nooit naar zijn achternaam

gevraagd. Voor ons was hij altijd Gejus.’

‘Je weet toch zeker wel waar hij woont?’ zei meneer Boulogne.

‘Nee, we weten ook niet waar hij woont.’

‘Heeft hij geen familie? Had hij 't daar nooit over?’

‘O ja, hij had 't dikwijls over zijn familie. Hij heeft twee zoons en drie dochters. Ze zijn allemaal getrouwd en hebben kinderen. Maar hoe ze heten weten we niet. Hij zelf was weduwnaar.’

‘Hebben jullie al in zijn zakken gekeken? Heeft hij geen papieren bij zich?’

‘Daar hebben we naar gezocht. Hij heeft alleen een kiekje van een baby in zijn zak, een oud bioscoopkaartje en wat kleingeld.’

‘Dat is een lastig geval.’ Meneer Boulogne deed de glazen nog maar eens vol.

‘Wacht even.’ De neef kwam wat verder de kamer in. ‘Hij had 't wel 'ns over een mevrouw Schippers.’

‘Misschien heeft ze telefoon,’ zei mevrouw Boulogne.

De neef voerde een reeks telefoongesprekken, die hem al gauw bij de juiste mevrouw Schippers brachten, want een kwartier later stond ze voor ons. Een welige vrouw van rond de vijftig met geblondeerd haar-op-zolder. Over haar gebloemde jurk droeg ze een helrood jasje.

‘Ik kende hem oppervlakkig,’ legde ze zenuwachtig lachend uit. ‘Hij zei altijd: noem me maar Gejus. Meer wist ik niet van 'm. Hij kwam af en toe 'n kop koffie bij me halen. Ik zou echt niet kunnen zeggen waar ie woont.’ Ze zocht gejaagd in haar witte laktas en haalde er een zakdoek uit waarmee ze langs haar hals wreef.

‘Zijn familie moet toch gewaarschuwd worden,’ zei meneer Boulogne. ‘Maar hoe vinden we die nou?’

‘Misschien weet Joop Meerkant wel iets. Zal ik die eens bellen?’ vroeg mevrouw Schippers.

Ik stond vlug op om haar de telefoon te wijzen. Ik had al een tijd het gevoel dat ik iets moest doen en was blij dat ik er nu gelegenheid voor kreeg. In de gang hadden twee oude mannen met bedrukte gezichten postgevat voor de gesloten deur van de voorkamer. Ik knikte ze toe. Ze reageerden niet.

Joop Meerkant was bereid onmiddellijk te komen. Hij bleek een boomachtige man te zijn, wiens gebaren en stemomvang te groot waren voor de toch zeer ruime salon.

‘Ach,’ riep hij, ‘Gejus dood! En 't was zo'n goeie ouwe baas. Ik heb meer dan eens 'n pilsje met 'm gedronken bij De Put. Verder kende ik 'm ook niet.’ Taxerend ging zijn blik langs de antieke kasten, de

schilderijen en het kostbaar porselein. ‘Hij gaf wel es 'n rondje, maar dat ie zulke deftige vrinden had heb ik nooit geweten. Hij had 't me wel es kunnen vertellen, wat jij, Nel?’ Dit tegen mevrouw Schippers.

‘Nu weten we nog niets’, zei de neef. Hij had zijn bril afgezet en keek als een blinde.

‘Je hebt kans dat ze ons bij De Put kunnen inlichten,’ zei Meerkant.

‘Even bellen.’ Wij hoorden zijn stem door de gang galmen en even later kwam hij ons verheugd melden: ‘We hebben 'n zoon van 'm.’

Om half elf was het grachtenhuis vol familieleden, vrienden en kennissen van de dode, die om de een of andere reden de hele avond voor het open raam moest blijven liggen. Ziekenauto's bleken alleen zieken te vervoeren en begrafenisondernemingen waren op zondag moeilijk te bereiken. Mevrouw Boulogne liep heen en weer met kannen koffie en schalen toastjes. Meneer Boulogne hield zich aan de jenever en schonk zichzelf en wie maar wilde voortdurend bij. Hij probeerde nog om mij het slot van zijn verhaal over de londense veiling te vertellen, maar hij kreeg er geen kans voor. De mensen verdrongen elkaar in de salon, maakten royaal gebruik van de tele-

foon, liepen naar de voorkamer om een laatste blik te slaan op de ontslapene en bekeken meteen het hele huis. Ik had al enkele pogingen gedaan om weg te komen, maar mevrouw Boulogne drukte me telkens in mijn stoel terug. ‘Blijf toch zitten en neem nog 'n drankje,’ zei ze. We waren intussen overgegaan op whisky.

Eindelijk vond men toch een begrafenisondernemer die wilde komen. Ze haalden hem voor het raam weg. ‘Temidden van zijn vrinden,’ zei Joop Meerkant, die als laatste van het gezelschap vertrok.

Er hing een zware geur van koffie en alcohol en overal verspreid stonden kopjes, glazen, flessen en volle asbakken. Ik nam nu ook afscheid. In de gang zag ik dat de deur van de voorkamer wijd open stond. Ik keek naar binnen. Over een stoel hing een donkerblauw colbertjasje.

‘Nu is er ineens een jasje over,’ zei ik.

De bejaarde neef hoorde het niet. Hij leunde tegen de tafel, met een waaiertje kaarten in zijn hand. ‘Drie azen, twee heren en een vrouw,’ mompelde hij. ‘Zo'n kaart heeft hij nog nooit gehad.’

Op de gracht liepen twee oude mannen met behoedzame passen voor mij uit. De derde, achter het hoge raam, legde de troeven van Gejus neer en doofde het licht.

Verantwoording

Het plan om een klein deel van mijn vroegste produktie alsnog te bundelen is ontstaan door ervaringen die ik opdeed tijdens lezingen. Het is de gewoonte dat je op zulke avonden iets laat horen uit eigen werk en bij mij was dat altijd een verhaal over oorlog en bezetting. Vorig jaar begon ik van die regel af te wijken. Ik las af en toe, bij wijze van proef, een verhaaltje voor uit een vergeeld nummer van *Mandril*, het nu bijna legendarisch geworden ‘maandblad voor mensen’. Tot mijn verrassing bleek het genre nogal aan te slaan. Men scheen er van op te kijken dat ik ook dingen geschreven had waar wat bij te lachen viel. En voor mij was dat lachen een verkwikkende ondervinding.

De verhalen in dit boekje dateren van het begin van de vijftiger jaren toen ik, met een regelmaat die mij achteraf verwondert, behalve aan *Mandril* bijdragen leverde aan het *Haarlems Dagblad* en nog een paar periodieken. Uit de meer dan twintig short stories die ik tussen '50 en '54 publiceerde koos ik er zeven. Van die zeven is *Een voetbad*, eerder opgenomen in de door Simon Carmiggelt samenge-

stelde bloemlezing *Hard gelach* [1952], hier in enigszins gewijzigde vorm herdrukt. De overige, waaronder het in *Vandaag I* [1954] verschenen titelverhaal, heb ik voor deze uitgave geheel herschreven.

Amsterdam, juni 1974

Marga Minco

